

ผลของการใช้สมุนไพรทำยายมอมผสมในอาหารต่อประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง[†]

ดวงสุดา ทองจันทร์^{1,*}, ทรงยศ กิตติชนมรัวัช¹, สุภา ศรีียงยศ¹ และ ประทีป ตุ่มทอง²

¹สาขาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

²สาขาวิศวกรรมเครื่องกล คณะเกษตรศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

*อีเมล: duangsuda59@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการใช้สมุนไพรทำยายมอมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน (Average daily gain; ADG) การกินได้เฉลี่ยต่อวัน (Average Daily Feed Intake; ADFI) อัตราเปลี่ยนน้ำหนักตัว (Feed conversion ratio; FCR) การลดปริมาณพยาธิในเม็ดเลือดและระบบทางเดินอาหารไก่พื้นเมือง การโดยใช้ไก่พื้นเมือง จำนวนทั้งหมด 90 ตัว แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม วางแผนการทดลองแบบสุ่ม (Factorial in Completely Randomized Design; CRD) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีการทดลองซ้ำละ 10 ตัว และสุ่มหน่วยทดลองให้ได้รับ Treatment ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มควบคุม (ไม่ผสมสมุนไพรทำยายมอมในอาหาร) กลุ่มที่ 2 ใช้สมุนไพรทำยายมอมที่ระดับ 0.4 เปอร์เซ็นต์ และกลุ่มที่ 3 ใช้สมุนไพรทำยายมอมที่ระดับ 0.8 เปอร์เซ็นต์ จากการทดลองจะแสดงให้เห็นว่า การผสมสมุนไพรทำยายมอมในอาหารไก่พื้นเมือง ไม่ส่งผลต่อน้ำหนักตัว อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว ปริมาณการกินได้ต่อวัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่ส่งผลต่อการลดปริมาณพยาธิในเม็ดเลือด และจำนวนไข่พยาธิในระบบทางเดินอาหารของไก่พื้นเมืองได้

คำสำคัญ: ไก่พื้นเมือง, สมุนไพรทำยายมอม, ประสิทธิภาพการผลิต, ประสิทธิภาพ

บทนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่สำคัญของไทย ที่มีการเลี้ยงแพร่หลายในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย เนื่องจากเลี้ยงง่าย มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม และใช้เงินในการลงทุนน้อย (Jaturasitha et al., 2008) ซึ่งการจัดการฟาร์มไก่พื้นเมือง เน้นในเรื่องของการเพิ่มจำนวนสัตว์สุขภาพที่แข็งแรง ปลอดภัยจากโรคติดต่อต่างๆ เช่น พยาธิในเม็ดเลือด และพยาธิภายในระบบทางเดินอาหารของสัตว์ ป้องกันอาการเครียด ลดภาวะการเป็นโรคระบาดในไก่พื้นเมือง จึงทำให้เห็นว่าสมุนไพรไทยเป็นอีกทางหนึ่งสำหรับผู้เลี้ยงสัตว์ ที่ต้องการลดการใช้สารเคมีในระบบการเลี้ยงสัตว์ ลดการใช้สารเร่งการเจริญเติบโต และยาปฏิชีวนะ ที่สำคัญช่วยลดต้นทุนในการผลิตสัตว์ พบว่า สารแทคคาลิน (Taccalin) ในสมุนไพรทำยายมอม มีสรรพคุณแก้ท้องอืด ท้องเสีย ป้องกันโรคบิดและโรคเกี่ยวกับลำไส้ได้ และยังพบสารสเตอรอยด์ซาโปเจนิน (Steroidal sapogenins) เป็นสารต้านจุลินทรีย์ สารต้านอนุมูลอิสระ และยับยั้งการดูดซึมคอเลสเตอรอลในลำไส้เล็ก หรือช่วยการดูดซึมกรดน้ำดีซิโตสเตอโรล (β -sitosterol) ช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกัน ช่วยป้องกันหลอดเลือดอักเสบ (ทัศนัย อรรถพรพิทักษ์, 2546) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำพืชสมุนไพรทำยายมอมที่พบในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มาผสมในสูตรอาหารไก่พื้นเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้สมุนไพรทำยายมอมผสมในอาหารต่ออัตราการเจริญเติบโต ลดปริมาณปรสิตในเม็ดเลือดและปรสิตในระบบทางเดินอาหารของไก่พื้นเมือง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ประจำปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ โดยการผสมสมุนไพรทำยายมอมจะช่วยลดการติดปรสิตในไก่พื้นเมืองได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้ ส่งผลให้ไก่พื้นเมืองมีสุขภาพแข็งแรง เพิ่มอัตราการเจริญโต และลดต้นทุนการผลิตในไก่พื้นเมืองได้

[†]การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงาน ชมรมคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. ครั้งที่ 10 (ระหว่างวันที่ 20 - 22 กันยายน 2565 ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ไก่พื้นเมือง จำนวน 90 ตัว ทำการปรับตัวสัตว์ก่อนเข้าทดลอง ได้รับอาหารชั้นตามสูตรที่ได้รับการคัดเลือกเป็นเวลา 14 วัน เพื่อเป็นการปรับตัวสัตว์ให้คุ้นเคยกับอาหารและคอกทดลอง ในการทำการทดลองแบบสุ่มแบบสมบูรณ์ (Completely randomized design (CRD) ที่มี 3 ทรีตเมนต์ 3 ซ้ำ โดยทำการแบ่งสัตว์ทดลองเป็น 9 คอก คอกละ 10 ตัว ให้อาหารที่ผสมด้วยสมุนไพรเท้ายายม่อมในระดับที่ต่างกัน ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ควบคุม กลุ่มที่ 2 ให้อาหารที่ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 เปอร์เซ็นต์ กลุ่มที่ 3 ให้อาหารที่ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.8 เปอร์เซ็นต์ ในปริมาณคอกละ 1,200 กรัมต่อคอก ให้กินวันละ 2 มื้อ โดยมีน้ำให้กินตลอดเวลา ใช้เวลาทดลองทั้ง 60 วัน ทำการเก็บวัดน้ำหนักตัวแต่ละช่วงอายุ (น้ำหนักตัวเฉลี่ย = น้ำหนักไก่ทั้งหมด/จำนวนไก่ในคอก) อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน (ADG) (น้ำหนักตัวเฉลี่ย/จำนวนวันที่ทดลอง) การกินได้ของไก่ในแต่ละช่วงอายุ (น้ำหนักอาหารที่กินในแต่ละช่วงอายุ/ระยะเวลาการเก็บข้อมูล) ตรวจพยาธิในเม็ดเลือด (การทำฟอสล์เลือดบางแล้วย้อมด้วยสีย้อมซ่า) และพยาธิในระบบทางเดินอาหาร (หาด้วยวิธีลอยตัว (Simple floatation method) และวิธีตกตะกอนอย่างง่าย (Simple sedimentation method)

ผลและอภิปรายผล

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่มีการผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหารต่ออัตราการเจริญเติบโต จากการทดลองการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีการควบคุม (ไม่ผสมเท้ายายม่อมในอาหาร) กลุ่มสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 เปอร์เซ็นต์ และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ ต่ออัตราการเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 1 ในช่วงสัปดาห์ที่ 0 1 2 3 4 และ 6 พบว่ากลุ่มการทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 7 พบว่าอัตราการเพิ่มน้ำหนักตัว กลุ่มควบคุม มีความแตกต่างจากกลุ่มที่ผสมเท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 เปอร์เซ็นต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่ไม่มีความแตกต่างจากกลุ่มที่ผสมเท้ายายม่อมที่ระดับ 0.8 เปอร์เซ็นต์ และในช่วงสัปดาห์ที่ 8 พบว่ากลุ่มควบคุม (ไม่ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหาร) มีความแตกต่างจากกลุ่มที่ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงน้ำหนักตัวของไก่พื้นเมืองที่มีการผสมสมุนไพรเท้ายายม่อมในอาหาร

สัปดาห์	น้ำหนักตัวของไก่พื้นเมือง (กรัม)			SEM	p-value
	ควบคุม	ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อม 0.4 เปอร์เซ็นต์	ผสมสมุนไพรเท้ายายม่อม 0.8 เปอร์เซ็นต์		
0	1,206.47	1,112.40	1,123.63	32.73	0.166
1	1,359.27	1,258.50	1,254.01	36.13	0.145
2	1,455.07	1,347.33	1,337.20	40.63	0.155
3	1,443.67	1,353.33	1,351.67	42.76	0.293
4	1,484.33	1,394.00	1,407.33	41.47	0.321
5	1,532.00	1,431.67	1,470.00	42.25	0.309
6	1,590.67	1,466.67	1,524.67	35.98	0.127
7	1,688.00 ^ก	1,506.67 ^ข	1,581.00 ^{กข}	37.29	0.037
8	1,765.00 ^ก	1,574.67 ^ข	1,640.33 ^ข	34.16	0.020
0-8	558.53	462.27	516.70	34.85	0.227

หมายเหตุ: ^ก และ ^ข ที่กำกับอยู่แต่ละแถวแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

การเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองเฉลี่ยต่อวัน จากการทดลองการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีการกลุ่มควบคุม (ไม่ผสมท้ายายม่อมในอาหาร) กลุ่มผสมสมุนไพรท้ายายม่อมในอาหารระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ ต่อการกินได้ของไก่พื้นเมืองเฉลี่ยต่อวัน ดังแสดงในตารางที่ 2 ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 3 4 5 6 และ 8 พบอัตราการเจริญเติบโตของกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มทดลองไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 7 พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างจากกลุ่มที่ผสมสมุนไพรท้ายายม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงอัตราการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองเฉลี่ยต่อวัน

สัปดาห์	น้ำหนักตัวของไก่พื้นเมือง (กรัม)			SEM	p-value
	ควบคุม	ผสมสมุนไพรท้ายายม่อม 0.4 เปอร์เซ็นต์	ผสมสมุนไพรท้ายายม่อม 0.8 เปอร์เซ็นต์		
1	21.83 ^ก	17.40 ^ข	18.83 ^ข	0.69	0.008
2	6.91	10.45	6.31	1.54	0.204
3	5.15	6.53	6.64	0.85	0.437
4	5.79	5.86	7.96	1.45	0.521
5	6.81	5.39	8.89	1.17	0.184
6	8.37	4.92	7.82	1.60	0.331
7	13.96 ^ก	5.79 ^ข	8.09 ^ข	0.95	0.002
8	11.00	9.71	8.44	1.051.05	0.297
1-8	9.31	7.71	8.43	0.58	0.229

หมายเหตุ: ^ก และ ^ข ที่กำกับอยู่แต่ละแถวแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

จากการผสมสมุนไพรรักษาพยาธิในอาหารที่ระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ แล้วทำการสุมเก็บตัวอย่างเลือด เพื่อตรวจหาปรสิตด้วยวิธี (Wet blood smear) พบว่าในช่วงท้ายของการทดลอง กลุ่มที่ผสมสมุนไพรรักษาพยาธิในอาหารที่ระดับ 0.4 และ 0.8 มีแนวโน้มให้พยาธิที่ตรวจพบมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปรสิตในเลือด

ครั้งที่ตรวจ	กลุ่มการทดลอง	ผลการตรวจปรสิตในเลือด			สรุป การติด ปรสิต	สรุป ชนิดของ พยาธิที่ ตรวจพบ	
		Woo's method	Giemsa stain-Thin blood smear				
		Microfilaria	Leucocytozoon sabrazesi	Plasmodium spp.			
1 (ก่อนการทดลอง)	ควบคุม	1	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	Neg	Neg	2+	Pos	1
		3	Neg	Neg	1+	Pos	1
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	Neg	Neg	1+	Pos	1
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	3+	Pos
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	1+	Neg	1+	Pos	2
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	1+	2+	1+	Pos
2 (หลังการทดลอง 30 วัน)	ควบคุม	1	Neg	Neg	Neg	Pos	2
		2	4+	Neg	1+	Pos	1
		3	Neg	4+	1+	Pos	2
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	2+	1+	Pos	2
		2	Neg	Neg	1+	Pos	1
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	1+	Pos
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	1+	3+	Neg	Pos	2
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	1+	1+	Pos
3 (หลังการทดลอง 60 วัน)	ควบคุม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	4+	Neg	1+	Peg	2
		3	Neg	2+	1+	Peg	2
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg
	ผสมสมุนไพร แก้หยาหยาหม่อม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	1+	Neg	Pos	1
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg

*หมายเหตุ: 1+ = Low grade affection, 2+ = Moderate grade affection, 3+ = Strong grade affection, 4+ = High grade affection
Pos = Positive (ให้ผลการทดสอบเป็นบวก) Neg = Negative (ให้ผลการทดสอบเป็นลบ)

ผลของการผสมสมุนไพรเข้ายารม่อมในอาหาร ที่ระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ แล้วทำการสุ่มเก็บอุจจาระ เพื่อทำการตรวจไข่พยาธิ ในอุจจาระไก่ โดยวิธีลอยตัว ร่วมกับวิธีตกตะกอนอย่างง่าย พบว่าในช่วงสุดท้ายของการทดลอง กลุ่มที่ผสมสมุนไพรเข้ายารม่อมในอาหารที่ระดับ 0.4 และ 0.8 มีแนวโน้มให้ไข่พยาธิที่ตรวจพบมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลพยาธิในระบบทางเดินอาหารของไก่พื้นเมือง

ครั้งที่ตรวจ	กลุ่มการทดลอง	ผลการตรวจปรสิตในระบบทางเดินอาหารของไก่พื้นเมือง					สรุป การตีพิมพ์	สรุป ชนิดของ พยาธิที่ ตรวจพบ
		Capilaria spp.	Ascaridia gali	Heterakis galiae	Coccidia			
1 (ก่อนการทดลอง)	ควบคุม	1	Neg	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	Neg	Neg	Neg	1+	Pos	1
		3	Neg	1+	Neg	1+	Pos	2
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	1+	Neg	1+	Pos	2
		2	Neg	Neg	Neg	1+	Pos	1
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	1+	Neg	2+	Pos
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	1+	Neg	1+	Pos	2
		2	Neg	1+	1+	4+	Pos	3
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	2+	1+	Neg	Neg	Pos
2 (หลังการทดลอง 30 วัน)	ควบคุม	1	Neg	Neg	Neg	1+	Pos	1
		2	Neg	4+	Neg	Neg	Pos	1
		3	Neg	1+	Neg	Neg	Pos	1
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	1+	Neg	1+	Pos	2
		2	Neg	1+	Neg	Neg	Pos	1
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg
3 (หลังการทดลอง 60 วัน)	ควบคุม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	4+	Neg	1+	Pos	2
		3	Neg	2+	Neg	Neg	Pos	1
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		0.4 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg
	ผสมสมุนไพร เท้ายายม่อม	1	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		2	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg	0
		0.8 เปอร์เซ็นต์	3	Neg	Neg	Neg	Neg	Neg

*หมายเหตุ: 1+ = Low grade affection, 2+ = Moderate grade affection, 3+ = Strong grade affection, 4+ = High grade affection

การศึกษาการผสมสมุนไพรทำยาหมอมในสูตรอาหารไก่พื้นเมืองต่อสมรรถภาพการเจริญเติบโตพบว่า ไก่ที่ได้รับสมุนไพรทำยาหมอมที่ระดับ 0.4 และ 0.8 เปอร์เซ็นต์ มีการกินตลอดการทดลอง ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ยต่อวัน ประสิทธิภาพการใช้อาหารต่อการผลิตไก่พื้นเมืองมีน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นตลอดการทดลอง อัตราเฉลี่ยต่อวัน พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับ (ปริเยศ สิทธิสรวง, 2559) พบว่าอัตราการเจริญของไก่กระทงในแต่ละช่วงสัปดาห์ที่ 1-5 การเลี้ยงรอดและน้ำหนักตัวไก่ เมื่อสิ้นสุดการทดลองในแต่ละกลุ่มน้ำหนักเฉลี่ยของไก่ เมื่ออายุ 5 สัปดาห์ ของกลุ่มที่ไม่ได้เสริมสมุนไพร และที่เสริมด้วยมะระขี้นก, ขี้เหล็ก, มะตูม, และบอระเพ็ด เท่ากับ 1.93, 2.04, 1.96, 1.95 และ 1.96 กิโลกรัมต่อตัว ตามลำดับ ในทำนองเดียวกัน อัตราการแลกเนื้อในแต่ละช่วงอายุทั้ง 5 กลุ่มการทดลองไม่มีความแตกต่างในทางสถิติ ($p > 0.05$) ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (จารุณี หนูละออง และคณะ, 2556) พบว่าสมรรถภาพการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองคือไก่เบตง และไก่ประดู่หางดำ โดยศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านปริมาณการกินอาหารเฉลี่ย ด้านน้ำหนักเฉลี่ย อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย และอัตราการเปลี่ยนอาหาร โดยไก่เบตงและไก่ประดู่หางดำ ได้รับอาหารเสริมด้วยสมุนไพร โดยทำการทดลองตั้งแต่อายุ 4 สัปดาห์ จนถึงอายุ 24 สัปดาห์ จากการทดลองสรุปได้ว่า ไก่พื้นเมืองทั้งไก่เบตง และไก่ประดู่หางดำที่ได้รับอาหารเสริมพืชหลายโรรมีปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ยน้ำหนักเฉลี่ย และอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สูตรอาหารที่เสริมด้วยขิง สูตรที่ไม่เสริมสมุนไพร บอระเพ็ด และโพล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผล

การผสมสมุนไพรทำยาหมอมในอาหาร มีแนวโน้มลดปริมาณพยาธิในเม็ด และจำนวนไข่พยาธิในระบบทางเดินอาหารได้ ลดต้นทุนการในการรักษา ไม่ส่งผลต่อ น้ำหนักตัว อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวัน แต่ส่งผลต่อการลดปริมาณพยาธิในเม็ดเลือด และจำนวนไข่พยาธิในระบบทางเดินอาหารได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณการสนับสนุนจากโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ประจำปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณานุกรม

- จารุณี หนูละออง, อับดุลรอฮิม เปาะอีเต, สุชัยญา จันทาทักษิณภาส, และ บุรฮาน ดือราแม. (2560). ผลของการใช้สมุนไพรไทยบางอย่างต่อสมรรถภาพการเจริญเติบโตและปริมาณซากของไก่เนื้อ, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 นวัตกรรมการจัดการ: การขับเคลื่อนประเทศไทยยุค 4.0สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, ยะลา, ประเทศไทย.
- ทัศนัย อรรถพรพิทักษ์. (2546). สมบัติทางเคมีและทางกายภาพของสตาร์ช-ทำยาหมอม *Tacca leontopetaloides* Ktze. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริเยศ สิทธิสรวง. (2559). ผลของอาหารเสริมสมุนไพรต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพด้านเนื้อสัมผัส ของไก่กระทง. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 34(3), 117-125.
- Jaturasitha, S., Srikanthai, T., Kreuzer, M., Wicke, M. (2008). Differences in carcass and meat characteristics between chicken indigenous to Northern Thailand (Blackboned and Thai Native) and imported extensive breeds (Bresse and Rhode Island Red). *Poultry Science*, 87, 160-169.